

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pana mgr. Karola KOZDRA

nt: *Akcyza na wyroby tytoniowe a przestępczość gospodarcza*, opracowanej pod opieką promotora Pana prof. dra hab. Jacka GRZYWACZA.

Przedmiotowa recenzja rozprawy doktorskiej zawiera szczegółowo uzasadnioną ocenę spełnienia warunków określonych w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017, poz.1789 ze zmianami), w związku z art.179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 poz. 1669 ze zmianami).

Mając na względzie powyższe w recenzji starano się zweryfikować czy przygotowana rozprawa doktorska:

- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- uwiarygadnia umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

1. UWAGI OGÓLNE

Recenzowana na podstawie uchwały Rady Naukowej dyscypliny ekonomia i finanse (z dnia 26 kwietnia 2023 roku) rozprawa zatytułowana:

Akcyza na wyroby tytoniowe a przestępczość gospodarcza, składa się z pięciu rozdziałów merytorycznych, które poprzedza wykaz skrótów i wstęp zawierający koncepcję metodologiczną a zamyka przedmiotową pracę zakończenie, bibliografia i

trzy załączniki. Całość rozprawy zawiera 421 stron. Wykaz źródeł to 593 pozycje. Praca zawiera 34 rysunki i 17 tabel.

Recenzowana dysertacja prezentuje autorskie i nowatorskie wyniki badań. Wskazuje również na posiadanie i umiejętność wykorzystania usystematyzowanego warsztatu badawczego Doktoranta, **co wpływa pozytywnie na ogólną ocenę rozprawy.**

2. ZASADNOŚĆ PODJĘCIA BADAŃ

Przedstawiona, w przedmiotowej pracy przez Doktoranta, przestępczość gospodarcza (ekonomiczna) wskazana została zasadnie, jako jedno z wiodących zagrożeń interesu państwa związanego z ze stabilnością budżetu i gospodarki kraju.

Natomiast podjęta próba dokonania rozważań naukowych związanych z akcyzą na wyroby tytoniowe bezpośrednio koreluje z bezpieczeństwem i ochroną granicy państwowej.

Współczesne uwarunkowania geopolityczne Polski, które wraz wejściem do Unii Europejskiej, a następnie przyjęciem stosownych zobowiązań wynikających z włączenia się do Układu z Schengen spowodowały, że bezpieczeństwo wschodniej granicy państwowej stanowi jednocześnie bezpieczeństwo wschodniej granicy Unii Europejskiej.

Należy podkreślić fakt, że Polska jako pojedyncze państwo UE ochrania najdłuższy odcinek granicy lądowej państw objętych układem z Schengen.

Dlatego mając na względzie powyższe za zasadne należy uznać przedstawioną przez Doktoranta konkluzję, że „W przypadku przestępstw gospodarczych zasadniczą rolę odgrywają nie tylko wewnętrzne aspekty prawne, lecz samo położenie danego kraju na mapie świata. Istotne jest także zróżnicowanie w zakresie przepisów podatkowo – akcyzowych funkcjonujących pomiędzy krajami członkowskimi UE a państwami trzecimi. Czynnikiem zdecydowanie sprzyjającym popełnianiu przestępstw gospodarczych jest również geopolityczne otoczenie Polski”.

Trafnie przedstawione zostało przez Doktoranta ujęcie historyczne powstawania przestępczości gospodarczej, gdzie wskazał na jej wielowektorową złożoność

organizacyjną a transformacja lat 90 – tych stanowiła „podwaliny” współczesnych form przestępczości ekonomicznej.

„ Zmiany po 1990 roku dały obywatelom mnogość swobód i umożliwiły wiele inicjatyw, w tym gospodarczych, co zaowocowało dynamicznym rozwojem prywatnej przedsiębiorczości. Był to również przyczynek do powstawania nowych, wcześniej zupełnie nie znanych lub występujących w marginalnym stopniu zjawisk przestępczych oraz ich dynamicznego rozwoju”¹.

Autor dysertacji podkreśla, wagę wprowadzenia w 1992 roku nowych regulacji, w obszarze zasad opodatkowania działalności gospodarczej, które w połączeniu z niedostateczną znajomością przepisów, stosownego doradztwa jak również charakterystycznego dla lat 90 – tych dążeniem do „maksymalizacji zysków” stanowiło podatny grunt pod nadużycia finansowe.

Wydarzeniom tym, jak wskazuje Doktorant, towarzyszyły wysokie stawki celne oraz wejście w życie w 1993 r., podatku akcyzowego, co bezpośrednio wpłynęło na popełnianie czynów zabronionych związanych z międzynarodowym obrotem towarowym jak i towarami obciążonymi akcyzą (alkohol, paliwo, papierosy).

Autor, w swojej pracy zauważa, że powołanie w tym czasie instytucji kontrolnych takich jak Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej (1992), Generalnego Inspektora Celnego (1993), przy ustawicznych reorganizacjach i zmianach kompetencyjnych „uniemożliwiło wypracowanie efektywnych mechanizmów wobec przestępczości gospodarczej, zwłaszcza tej o zorganizowanym charakterze”².

Jak zauważa Doktorant, rozwijający się handel zagraniczny, w połączeniu z jego liberalizacją z jednej strony a ustawiczne zmiany, w instytucjach odpowiedzialnych za zabezpieczenie interesu finansowego państwa, (którego przykładem stanowi likwidacja w 2002 r., Generalnego Inspektora Celnego Zjawiska) z drugiej - spowodowały znaczący rozwój przestępczości gospodarczej przełomu XX/XXI w., w Polsce.

¹ s. 21.

² s. 21.

Kolejnym czynnikiem wskazanym przez Autora determinującym rozwój przedmiotowego zjawiska, jest postęp technologiczny, który stanowi istotny element współczesnego funkcjonowania gospodarki, instytucji i obywateli.

Rozwój współczesnych technologii jak i postępująca globalizacja tworzy sprzyjające środowisko do działalności przestępczej. Swoiste poczucie anonimowości, nieograniczona cyberprzestrzeń przy potencjalnych możliwościach lukratywnego zarobku to „nowe pole aktywności”.

Autor dysertacji zauważa również, że pomimo kolejnych wysiłków państwa ukierunkowanych na możliwie pełną neutralizację przedmiotowego zagrożenia – choćby poprzez powołanie Centralnego Biura Śledczego Policji, w dalszym ciągu nie udaje się uzyskać zadawalającego stanu bezpieczeństwa, w obszarze prowadzonych rozważań.

Doktorant dokonuje próby przedstawienia istniejącej korelacji pomiędzy stanem gospodarki kraju a omawianą przestępczością, wskazując, że wymaga ono szerszego spojrzenia i weryfikacji istniejących poglądów: „Ewolucja stosunków wymiany dóbr i usług, systemów rozliczeń przepływów finansowych, transferów technologii czy wytworzenie nowych kategorii ekonomiczno – prawnych, oraz przede wszystkim metod i form przestępczego działania, wymagają nowatorskiego podejścia zarówno w zakresie postrzegania, definiowania i identyfikowania przestępczości gospodarczej, jak i jej systemowego przeciwdziałania”³.

Doktorant w swojej pracy zauważa, zagrożenia dla bezpieczeństwa ekonomicznego tak pojedynczych grup jak i całych społeczeństw dokonując, w oparciu o literaturę przedmiotu konkretyzacji obszarów kreowanych przez przestępczość ekonomiczno – finansową.

Doktorant, w swojej pracy podkreśla także fakt, że obecnie szczególnym zainteresowaniem grup przestępczych znajdują się działania związane z podatkiem VAT oraz akcyzowym, które stanowią istotny przychód kosztem Skarbu Państwa.

Dlatego za zasadną należy uznać wskazaną przez autora dysertacji potrzebę stałego adaptowania się do dynamicznych zmian zachodzących w otoczeniu.

³ s. 23.

Dotyczy to również polskich formacji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Państwa

Mając na względzie powyższe Doktorant wskazuje m.in., „pożądane (kierunki) działania, w tym stworzenie wyspecjalizowanego organu posiadającego narzędzia do walki ze zorganizowaną oraz transgraniczną przestępczością skarbową, wypracowanie jednej linii orzeczniczej dostosowanej do skali przestępstwa czy zintegrowanie baz danych prowadzonych przez instytucje państwowe”⁴.

Autor w swojej dysertacji wskazuje, iż właśnie brak ww..., czynników stanowi w tym obszarze asymetrię.

Doktorant zauważa, że: „interdyscyplinarność podjętej tematyki i złożoność postawionego problemu wraz z proponowanymi kierunkami działania postulują znaczne zmiany w dotychczasowym funkcjonowaniu systemu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości gospodarczej...”,⁵.

Doktorant, ze względu na powszechny charakter wyzwań i zagrożeń a tym samym oddziaływań związanych z aktywnością „przestępców w białych kołnierzykach” zasadnie wskazał na potrzebę objęcia naukowymi dociekaniem przestępczość gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem akcyzy na wyroby tytoniowe i próby identyfikacji, analizy i oceny determinant przestępczych nadużyć podatku akcyzowego od wyrobów tytoniowych oraz wpływ tego zjawiska na poziom przestępczości gospodarczej w Polsce.

Mając na względzie powyższe jak i dokonując analizy przedmiotowej dysertacji można stwierdzić, że autor wykazał interdyscyplinarny charakter pracy, w której umiejętnie korzystał z dziedziny nauk ekonomicznych, humanistycznych czy społecznych. Dlatego należy pozytywnie ocenić działania Doktoranta, w zakresie podjęcia próby wskazania nowych obszarów badawczych.

Przytaczane przez Doktoranta w rozprawie uwarunkowania geopolityczne, prawne, ekonomiczne czy historyczne mają, w swojej istocie podstawowe znaczenie z punktu widzenia przeprowadzonego procesu badawczego, zwłaszcza w dziedzinie nauk ekonomicznych i społecznych. Dlatego podjęta przez Pana mgr. Karola Kozdrę

⁴ s. 23.

⁵ s. 23.

problematyka wydaje się być uzasadniona potrzebami zwiększenia rzeczywistej wiedzy, w zakresie przedmiotowej tematyki.

Zasadność podjęcia badań nie budzi zastrzeżeń, ponieważ wskazany obszar wymaga stałej weryfikacji i doskonalenia, co jest istotne z punktu widzenia zasadności poszukiwania optymalnych rozwiązań organizacyjnych, ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji zwłaszcza w fundamentalnym obszarze, jakim jest bezpieczeństwo narodowe.

Doktorant w sposób dostateczny odniósł się w zaprezentowanej analizie wyników badań względem założonych obszarów badawczych.

3. OCENA MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Oceniam, że przedmiotowa praca doktorska mieści się w zakresie postawionych wymagań formalnych. Doktorant właściwie wyselekcjonował i wykorzystał zagadnienia związane z bezpieczeństwem (w tym ekonomicznym) i wykorzystał, w recenzowanej rozprawie.

Autorskie wskazania:

- potencjalnego kierunku aktywności przestępczości gospodarczej,
- potencjalnych obszarów ekonomicznego funkcjonowania państwa szczególnie narażonych, na skuteczne działania osób i grup przestępczych,
- potencjalnego rozwoju instytucjonalnego i kompetencyjnego instytucji przewidzianych do zwalczania przedmiotowej przestępczości,
- potencjalnego usystematyzowania legislacyjnego ukierunkowanego na uzyskanie stosownych, narzędzi prawnych do efektywnego przeciwdziałania przestępczości ekonomicznej.

4. OCENA KONSTRUKCJI PRACY

W recenzowanej pracy ogólne załączniki metodologiczne zawarte zostały we wstępie, w którym znajduje się również charakterystyka poszczególnych rozdziałów. Również we wstępie została przedstawiona metodologia prowadzonych badań.

Zaprezentowany proces rozwiązywania podstawowych problemów badawczych został przyjęty zgodnie z metodyką badań naukowych i przyjął następujący cykl czynności badawczych:

- określenie celu głównego i badań pomocniczych,
- sformułowanie hipotezy głównej i pomocniczych,
- wybór metody,
- zgromadzenie materiału badawczego,
- opracowanie materiału,
- sformułowanie konkluzji i wyprowadzenie wniosków.

Materiał zawarty we wstępie, w ocenie recenzenta nie budzi zastrzeżeń.

W rozdziale pierwszym autor dokonał ogólnej charakterystyki przestępczości gospodarczej, wraz z historycznymi uwarunkowaniami. Rozdział ten zawiera również opis przyczyn przestępczości i wiodące cechy przestępstwa.

Rozdział drugi to wieloaspektowe ujęcie przestępczości gospodarczej ukierunkowanej na najbardziej zaawansowanym – niekorzystnym dla kondycji ekonomicznej państwa formie zorganizowanej. Rozdział ten zawiera również charakterystykę struktur przestępczości o charakterze zorganizowanym i ich wpływowi na rynki i gospodarkę.

Rozdział trzeci to próba przedstawienia mechanizmów ukierunkowanych na przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości gospodarczej. W rozdziale tym zawarta została charakterystyka instytucji realizujących zadania na rzecz bezpieczeństwa i obrony kraju.

Wskazane zostały również agendy międzynarodowe przewidziane do przeciwdziałania omawianemu zjawisku. Rozdział ten zawiera także wybrane metody działań wykrywania i zwalczania przestępczości gospodarczej.

Rozdział czwarty dotyczy zagadnienia tzw., podatków pośrednich w budżecie państwa ze szczególnym uwzględnieniem podatku akcyzowego, który bezpośrednio koresponduje z tematem dysertacji.

Rozdział piąty został poświęcony autorskiej analizie danych Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Komendy Głównej Policji, w zakresie przestępczości w Polsce. Wartością dodaną przedmiotowej pracy są również badania przeprowadzone w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie, która w swojej jurysdykcji nadzoruje pracę jednostek terenowych Policji - graniczącego bezpośrednio z Ukrainą województwa podkarpackiego.

Rozdział ten zawiera również próbę odpowiedzi na pytanie: jakie należałoby podjąć działania, aby podnieść efektywność wpływów budżetowych.

Ostatnia część dysertacji to zakończenie, które w swojej istocie stanowi próbę zsyntetyzowania wyników przeprowadzonych analiz będącą treścią wcześniejszych rozdziałów, ze szczególnym uwzględnieniem „szans i zagrożeń dla bezpieczeństwa ekonomicznego Polski”.

W tej części pracy Doktorant dokonuje próby identyfikacji potencjalnych możliwości przeciwdziałania przedstawianym zagrożeniom.

Zakończenie zawiera również postulat Doktoranta wraz z uzasadnieniem dotyczącym wprowadzenia zmian systemowych.

Charakterystyka

Dokonując oceny konstrukcji pracy, należy zauważyć, że przyjęta struktura pracy umożliwiła prowadzenie wyводу zgodnie z kolejno przyjętymi problemami szczegółowymi. Wyniki przeprowadzonych badań umożliwiły pozytywną weryfikację przyjętych hipotez pomocniczych i głównej.

5. UWAGI KOŃCOWE

Pracę oceniam pozytywnie. Przeprowadzone badania i przedstawione wnioski mają charakter autorski i nowatorski.

Pan. mgr Karol KOZDRA podjął się ważnego i trudnego zadania a mianowicie dokonania diagnozy bezpieczeństwa ekonomicznego Polski, w kontekście kierunkowych oddziaływań współcześnie funkcjonującej przestępczości gospodarczej (ekonomicznej)

Właściwie przyjęta koncepcja metodologiczna umożliwiła osiągnięcie celu rozprawy, rozwiązania problemów badawczych i pozytywnej weryfikacji przyjętych hipotez roboczych.

6. KONKLUZJA

W konkluzji należy podkreślić, że Doktorant wywiązał się z postawionych przed sobą zadań, natomiast w zakresie formalnych wytycznych kierujących pracę recenzenta

Oceniam, że:

- Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej,
- rozprawa uwiarygadnia umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Mając na względzie powyższe oceniam, że rozprawa jest samodzielną i oryginalną pracą naukową. Stwierdzam, że przedstawiona rozprawa odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz.595, z późn.zm.).

